

PARK WEST

Emmen: Landschapsvisie Centrum-West

STROOTMAN
Landschapsarchitecten

Piraeusplein 37

1019 NM Amsterdam / NL

www.strootman.net

bureau@strootman.net

T. +31(0)20-419.41.69

F. +31(0)20-419.06.17

Inhoud

1 Inleiding	4
Opgave en ligging plangebied	
2 Verleden, heden en toekomst	8
Karakteristieken en korte geschiedenis van het esdorpenlandschap	
Het huidige landschap	
Ruimtelijke ontwikkeling van de Noordbargeresch sinds 1850	
Impressie van de huidige situatie	
Toekomstige ontwikkelingen	
Conclusies	
3 Visie	24
Landschap – park – tuin	
Begrenzing, invulling, tuinen en padenstructuur van het Park	
Referenties	
Directe omgeving van het park	
Plankaart	
Impressie	
Vogelvlucht	
4 Aanbevelingen	42
5 Bronnen	42
Colofon	43

1

Inleiding

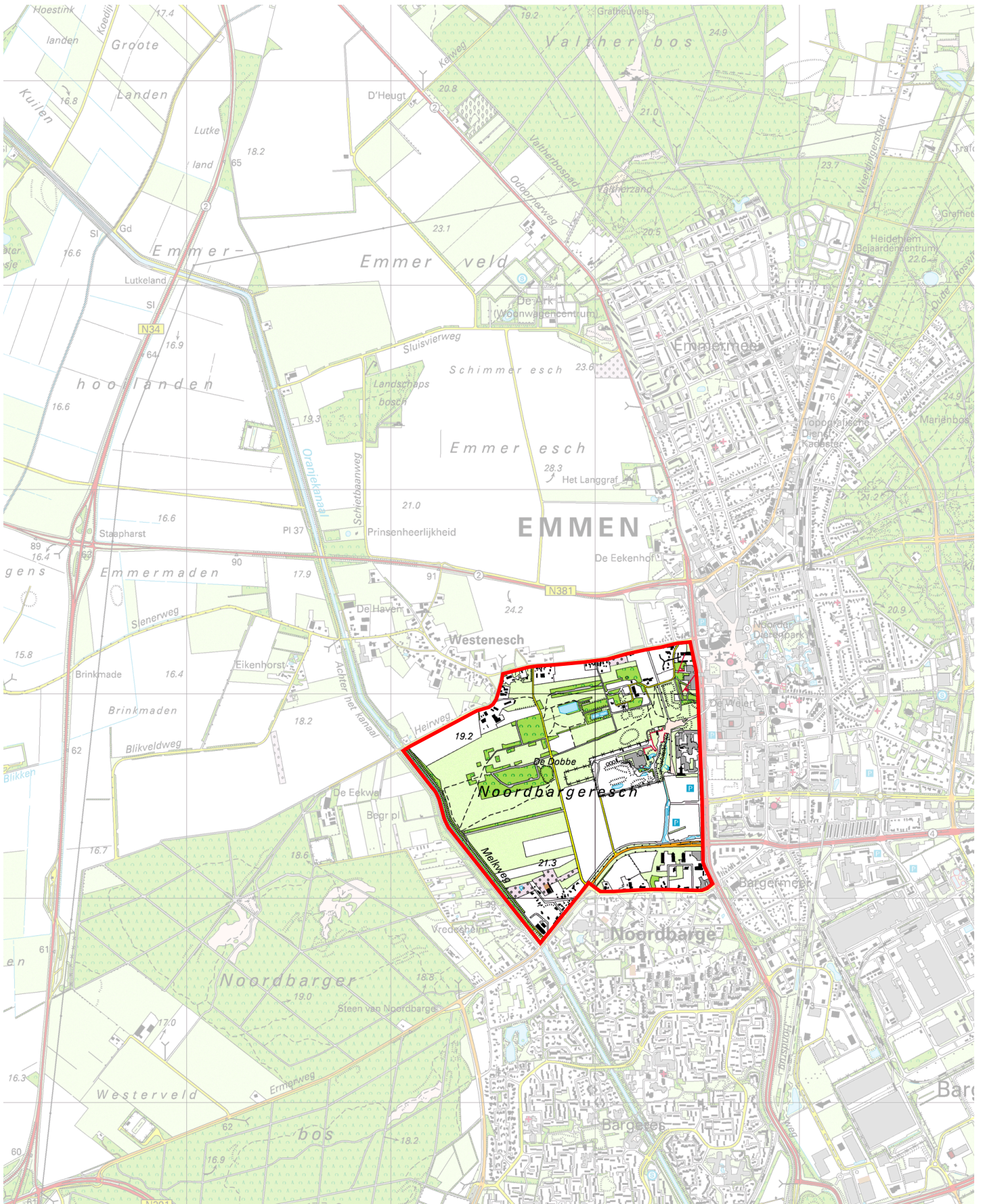
Emmen heeft op het gebied van leisure veel te bieden. Met het Dierenpark Emmen als grootste trekpleister heeft de gemeente een attractie van formaat binnen haar grenzen liggen. Deze trekker ontwikkelt zich de komende jaren verder. Emmen is onderdeel van het esdorpen-landschap, met pal ten westen van de stad de Noordbargeresch. Emmen kiest in de Structuurvisie 'Emmen Veelzijdigheid troef' voor een duurzame inrichting van de ruimte, geënt op het onderliggende landschap, en voor het versterken van de landschapsstructuur. De uitbreiding van het centrum in westelijke richting vraagt om een zorgvuldige landschappelijke inpassing.

In het kader van het Masterplan Emmen-Centrum werkt de gemeente Emmen aan een gebiedsontwikkeling van het centrum van Emmen. Het centrum zal verder worden ontwikkeld om de economische kracht van het centrum te vergroten en de centrumfunctie van de stad te versterken. Onderdelen van de gebiedsontwikkeling zijn Centrum-West, de Hoofdstraatlocatie (de huidige dierentuin) en De Verbinding (tunnel en plein). Om ruimte te maken voor deze ontwikkelingen is een belangrijke eerste stap het verplaatsen van de dierentuin naar de Noordbargeresch. Centrum-West is onderdeel van de

westelijke stadsrandzone die nauw aansluit op de karakteristieke essen. Deze essen bepalen in hoge mate de ruimtelijke identiteit en kwaliteit van Emmen en de westelijke stadsrandzone. Met de ontwikkeling van Centrum-West verschuift de grens van de stadsrandzone verder naar het westen en zal het landschap van de stadsrandzone, vooral de Noordbargeresch ingrijpend veranderen.

Het plangebied beslaat 49 hectare, exclusief het parkeerterrein ('parkeren-zuid'). Het meest westelijke deel van de nieuwe dierentuin (ongeveer 12 hectare) is gereserveerd voor eventuele toekomstige uitbreiding. Aan de oostkant van het plangebied zal een groot gebouw worden ontwikkeld, dat dient als entree voor de verschillende klimaatwerelden van de dierentuin en tevens het theater zal huisvesten: de Wereld van de Ontmoeting.

In het kader van de benodigde m.e.r.-procedure heeft de gemeente Emmen behoefte aan een landschapsvisie die zorgt voor een optimale landschappelijke inpassing van de Wereld van de Ontmoeting en de nieuwe dierentuin in Centrum-West.

Ligging plangebied

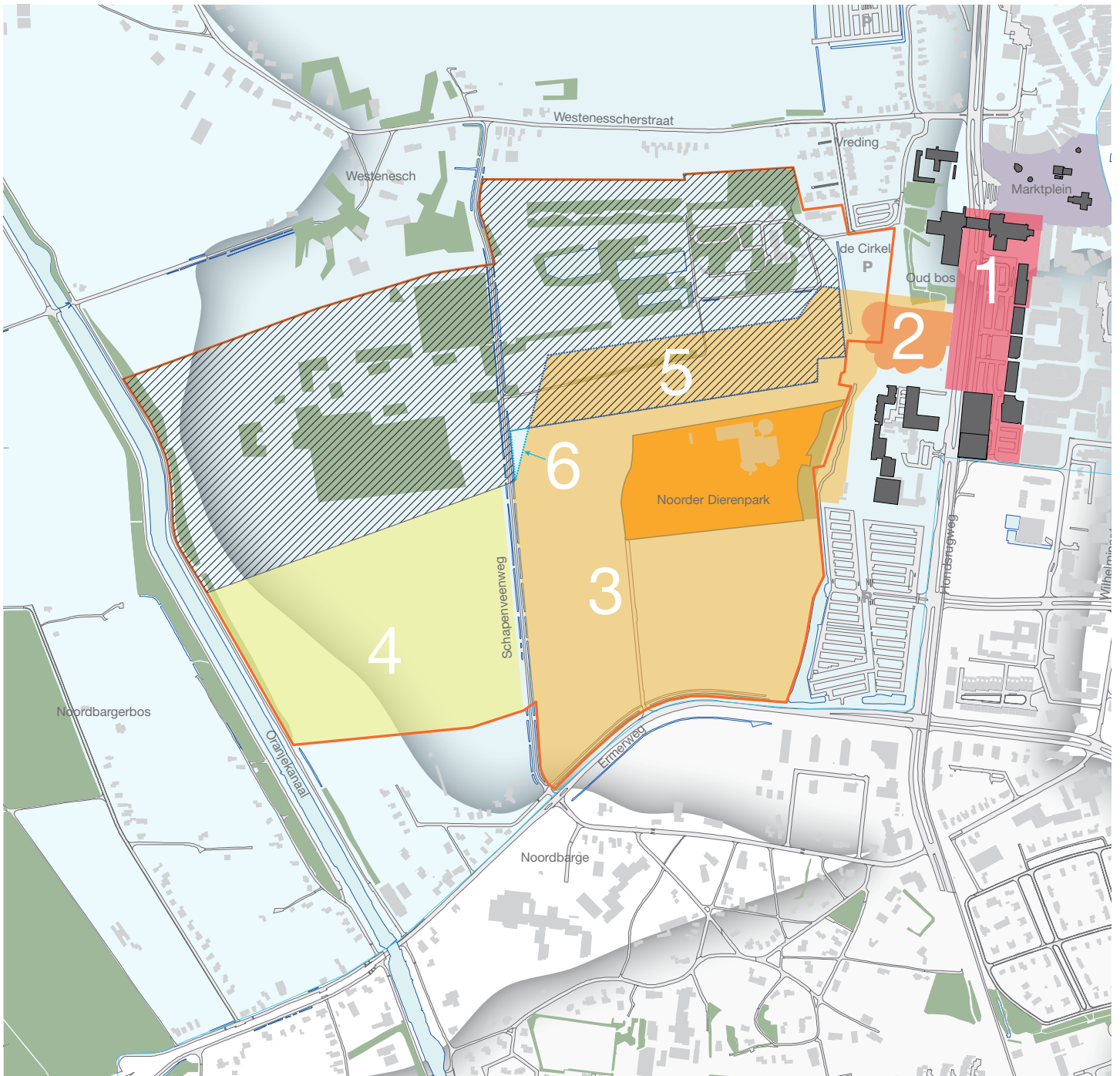
1

Bebossing van het waterwingebied op de Noordbargeresch

Noordbargeresch gezien vanaf het Oranjekanaal

Huidige situatie plangebied

- Oorspronkelijke grens van de es
- Eigendom Waterleiding Maatschappij Drenthe
- Huidig waterwingebied
- Bestaand Noorder Dierenpark
- Grondwaterbeschermingsgebied

Geprojecteerde ontwikkelingen:

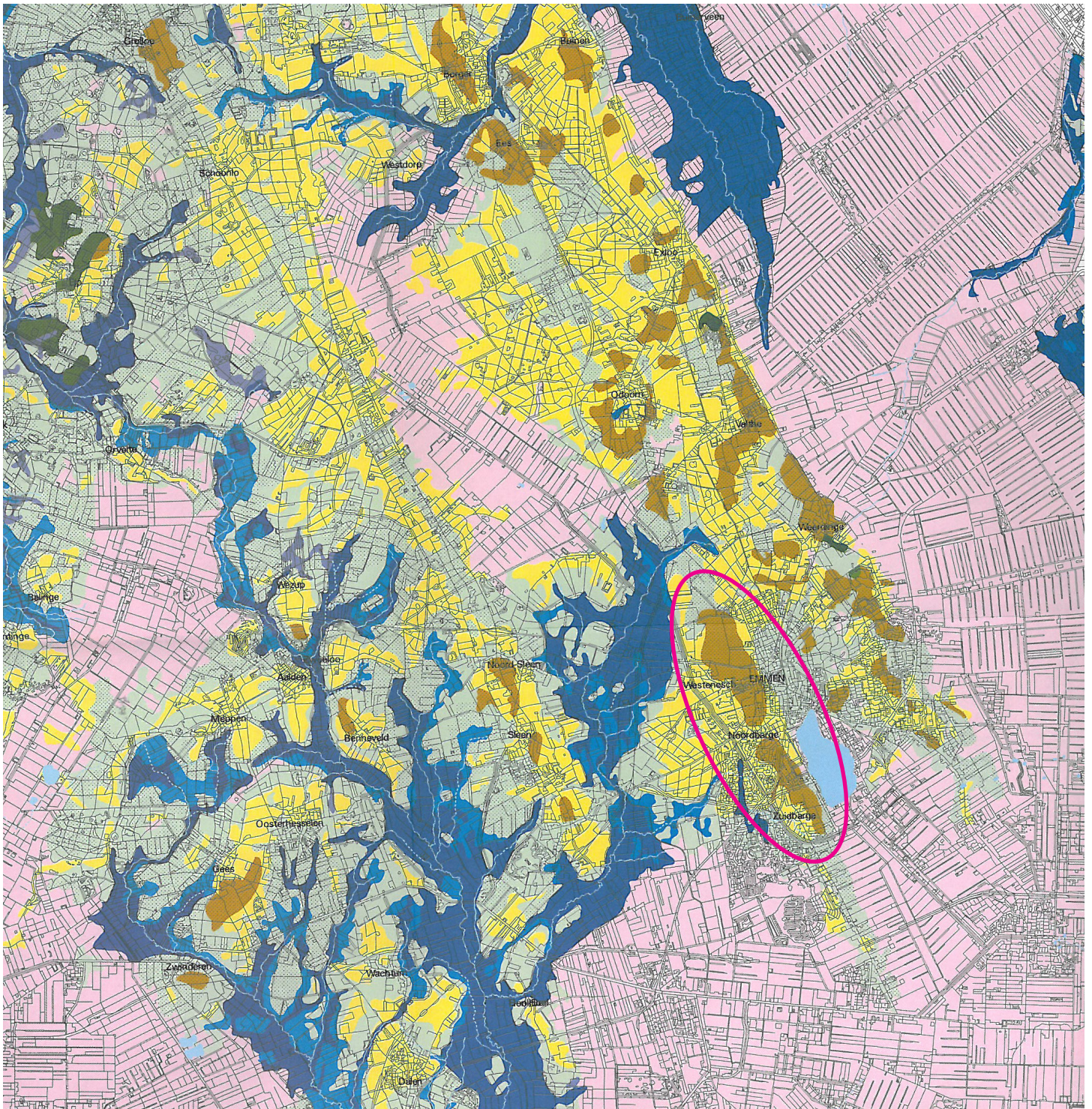
- 1. Nieuw Plein
- 2. Theater / Entree dieren-
Wereld van de ontmoeting
- 3. Nieuwe dieren-
tuin
- 4. Reservering voor toekomstige
uitbreiding van het Dierenpark
- 5. Te vervallen deel waterwingebied
- 6. Toe te voegen deel waterwingebied

2

Verleden, heden en toekomst

Ligging van de essengordel

Het esdorpenlandschap van de zandgronden vormt het oudste landschap van Emmen, met pal ten westen van de stad op een uitloper van de Hondsrug het waardevolle essencomplex. Dit essencomplex vormt een langgerekte gordel die globaal in noord-zuidrichting ligt en is samengesteld uit de Schimmer esch, de Emmer esch en de Noordbargersch. Op de Paleografische kaart van Drenthe aan het einde van de Vroege Middeleeuwen (circa 1000 na Christus, Theo Spek, 2004) is mooi de ligging van de essengordel ten westen van Emmen ten opzichte van het stroomdallandschap (blauw) en het Dekzandlandschap (geel) te zien.

Paleografische kaart van Drenthe aan het einde van de Vroege Middeleeuwen (circa 1000 na Christus), Theo Spek, 2004)

- Es
- Essengordel bij Emmen
- Dekzandlandschap
- Stroomdallandschap
- Woeste grond

2

Karakteristieken en korte geschiedenis van het esdorpenlandschap

Het Drentse esdorpenlandschap heeft ongeveer duizend jaar gefunctioneerd, tot aan het einde van de 19e eeuw. Daarna viel de basis onder het systeem weg en begon het landschap in de loop van de 20e en 21e eeuw langzaam te vervallen. Aan het eind van de 19e eeuw kwamen in Drenthe ongeveer driehonderd essen voor, gegroepeerd rond ongeveer 140 esdorpen en esgehuchten.

De huidige essen in Drenthe zijn het resultaat van een zeer langdurig ontwikkelingsproces. De oudste generatie esdorpen stamt uit de late 8e of vroege 9e eeuw. Sommige delen van Drentse essen zijn al 20 eeuwen in gebruik maar pas vanaf de 13e eeuw kunnen we spreken over een es. De Noordbargeresch heeft een kleinschalige primaire blokverkaveling, waarvan de oorsprong vermoedelijk teruggaat naar de 6e – 8e eeuw voor Christus. Uit talrijke onderzoeken elders in Drenthe is bekend dat in de ondergrond van dit soort verkavelingen zeer veel archeologische vindplaatsen voorkomen, vooral nederzettingen uit de Romeinse Tijd en Vroege Middeleeuwen. De Noordbargeresch behoort tot het oudste ontginningstype van de Drentse essen en is zonder twijfel een belangrijke archeologische schatkamer. De Noord- en Zuidbargeresch zijn samen 195 hectare en behoren daarmee tot de grootste van Drenthe. Alleen de Norger Esch, de Noordesch van Zuidlaren en de Uffelter Esch zijn groter.

Het esdorpenlandschap wordt altijd gekenmerkt door 3 landschappelijke eenheden: essen met daaraan gekoppelde bebouwing, beekdalen en velden. De dominante sturende factor en bestaansreden voor het esdorpenlandschap is de schaarste aan meststoffen voor gewassen. Esdorpenlandschappen komen daarom ook voornamelijk voor op de armere zandgronden,

maar soms ook op (voormalige) veengronden. De es was het hart van dit systeem. Hier werden de voedingsstoffen uit een groot gebied geconcentreerd. Het vee, vanaf de tweede helft van de 15e eeuw vooral schapen, werd geweid op de voormalige heidevelden. De mest van het vee werd op de akkers gebracht, zodat hier akkerbouwgewassen konden worden geteeld. Vanaf de 16e eeuw werd de mest vermengd met zandhoudende plaggen (plaggenlandbouw, potstalsysteem), waardoor de essen ook langzaam iets hoger werden.

Met de introductie van kunstmest aan het einde van de 19e eeuw viel de belangrijkste sturende factor van het esdorpenlandschap weg: schaarste aan meststoffen. Daardoor waren heidevelden niet meer nodig en was ook de unieke positie van de es verdwenen, als enige plek in het systeem waar voldoende meststoffen waren. Met het beschikbaar komen van prikkeldraad (uitgevonden in 1873) aan het eind van de 19e eeuw, waren vlechthekken en houtwallen als middel om vee te keren ook steeds minder nodig. Als gevolg van deze twee ontwikkelingen, in combinatie met allerlei andere nieuwe technieken, veranderde het esdorpenlandschap in de twintigste eeuw sterk van karakter: heide verdween grotendeels, houtwallen groeiden uit tot volwassen bomen en werden vaak gerooid, door ruilverkavelingen verdween de karakteristieke percelering.

Essen hebben een aantal karakteristieken die samen het karakter en het beeld bepalen: openheid, een heldere begrenzing, vaak een bolle ligging, meerdere gebruikers en een groot verschil tussen de wereld op de es en de wereld buiten de es.

Noordbargersch gezien vanaf de Schapenveenweg

1. Openheid

De individuele percelen hebben gewoonlijk geen duidelijk zichtbare perceelsgrenzen zoals houtwallen, boomsingels of hekken. De percelen waren onderling gescheiden door grensvoren, smalle grasstroken en grenskeien. Omdat deze van een afstand niet of nauwelijks zichtbaar zijn, kenden de negentiende-eeuwse essen dan ook een zeer open landschap. In de eeuwen daarvoor waren de essen sterker gecompartmenteerd en daardoor minder open door de aanwezigheid van omheiningen, hagen en af een toe een bosje op de es.

2. Heldere begrenzing

De kostbare gewassen op de essen moesten worden beschermd tegen vee en wild. Daarom waren essen altijd omheind en waren ze duidelijk begrensd. Deze grens werd in de loop der eeuwen vaak naar buiten toe verlegd als er nieuwe stukken grond in aansluiting op de es werden ontgonnen. In de Middeleeuwen en

tot in de 17e eeuw kwamen omheiningen van vlechtwerk rond de essen veel voor. Ze diende het wild en het vee buiten te sluiten. De meest gangbare begrenzing van de es als geheel in de 18e en 19e eeuw was de eswal. Dit was een aarden wal die met hakhout en/of doornige struiken werden beplant. Aan de buitenzijde werd de wal begrensd door een greppel van waaruit ook het zand kwam waarmee de wal werd opgeworpen. Op de plaatsen waar een weg de eswal of de houten omheining rond de es doorkruiste was de doorgang vaak afgesloten door een draaihek. De eswal van de Noordbargersch is helaas verdwenen in de ruilverkaveling.

3. Bolle ligging

Soms hebben essen een bolle ligging, die vrijwel altijd het gevolg is van het onderliggend natuurlijk reliëf, bijvoorbeeld van de dekzandrug waarop de es is aangelegd.

4. Meerdere gebruikers

Een es bestond altijd uit meerdere percelen en werd door meerdere boeren gebruikt, deels individueel, deels collectief. In de regel kende een Drentse es zeer talrijke percelen, vaak vele tientallen of zelfs honderden.

5. Groot verschil binnen-buiten

Een es is een in het landschap herkenbare en ruimtelijk begrensde eenheid, die landbouwkundig afwijkt van andere onderdelen van het landschap. Het primaire gebruiksdoel van een es was het telen van akkerbouwgewassen.

(Bovenstaande tekst is grotendeels ontleend aan: Theo Spek: Het Drentse esdorpenlandschap; een historisch-geografische studie, 2004).

2

Het huidige landschap

De huidige staat van de drie essen ten westen van Emmen is zeer verschillend. De Schimmeresch en Emmeresch zijn goed geconserveerd. Veel van hun oorspronkelijke ruimtelijke karakteristieken, dat wil zeggen de openheid, bolle ligging, meerdere gebruikers, gebruik voor akkerbouw, zijn behoorlijk intact. De eswal met opgaande beplanting is helaas grotendeels verdwenen.

De Noordbargesch heeft in een betrekkelijk korte periode een ingrijpende ontwikkeling doorgemaakt. Daardoor zijn veel karakteristieken van de oorspronkelijke es verdwenen. In de jaren 50 van de vorige eeuw groeiden Emmen en het dorp Noordbarge aan elkaar waardoor de Noordbargesch in twee delen werd gesplitst. In de jaren 70 werd de es doorsneden door de Ermer- en Hondsrugweg, waarna Emmen en Noordbarge verder op de es

konden worden uitgebreid. Ten noorden van de Noordbargesch is Emmen ook langs de Westenesscherstraat gegroeid in de richting van het dorp Westenesch waardoor de es niet meer herkenbaar is als onderdeel van een opeenvolgend essengordel. De huidige Noordbargesch is dus in omvang kleiner dan de vroegere, veel grotere es waarvan het zuidelijke en oostelijke deel nu bebouwd is.

De Noordbargesch omvat tegenwoordig het gebied tussen de Ermerweg, Hondsrugweg, Westenesscherstraat en het Oranjekanaal. De kenmerkende beplanting, die op de kaart van 1850 nog een bijna volledige houtwal rond de es vormt, is vrijwel niet meer aanwezig waardoor de es niet meer als een helder begrensde eenheid herkenbaar is. De es wordt aan drie kanten ingesloten door infrastructuur en bebouwing die in de meeste gevallen 'koud' aan de es grenzen.

Noordbargersch: bebossing van het waterwingebied aan de linkerkant en de dierentuin aan de rechterkant

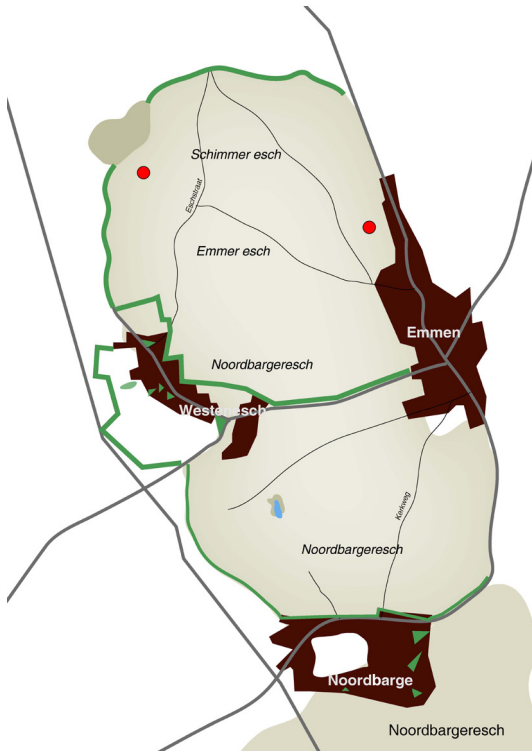
Naar het westen toe is het gebied open tot aan het Oranjekanaal waardoor de gerelateerde beplanting als grens van de es wordt ervaren. De stad Emmen heeft door de aanwezigheid van de es een karakteristieke excentrische ruimtelijke opbouw, met een open es tegen het centrum aan. In dat opzicht is Emmen vergelijkbaar met een stad als 's-Hertogenbosch met zijn Bossche Broek.

Op de es zelf hebben een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden waardoor het gebied als ruimtelijke entiteit minder leesbaar is geworden. Een rechthoekige verkaveling werd in de jaren 60 op het waterwingebied geprojecteerd. Ten noorden daarvan werden bassins gegraven en verschenen een kantoor met bijgebouwen van de waterleidingmaatschappij. Door de waterleidingmaatschappij zijn veel opgaande beplantingen aangelegd in de vorm van langgerekte bosstro-

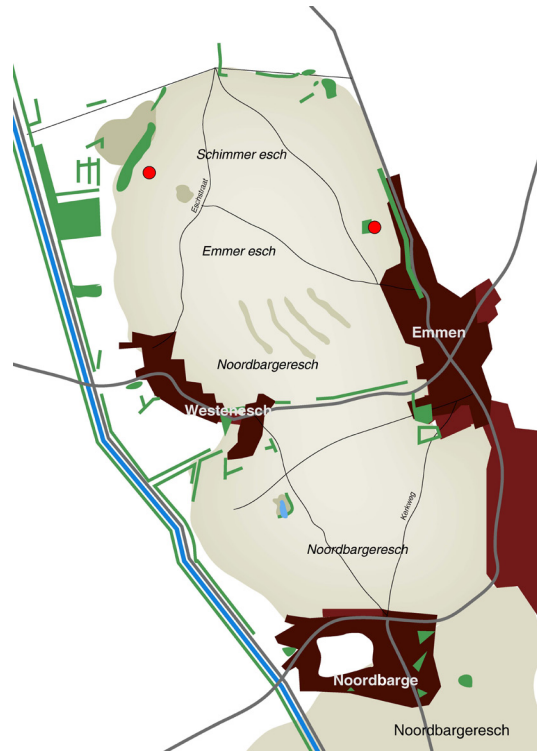
ken, die de openheid en het karakter van de es sterk aantasten. De waterleidingmaatschappij wil voorkomen dat het grondgebruik op de es de kwaliteit van het drinkwater negatief beïnvloedt; bos is daarvoor een zekere invulling. Naast de nieuwe vormen van grondgebruik werd de padenstructuur steeds meer ontmanteld. Van de drie doorlopende paden blijft nu alleen de in de jaren 60 rechtgetrokken Schapenveenweg over. De meeste recente ontwikkelingen zijn de dierentuin en twee parkeerplaatsen (P-Zuid en De Cirkel), die de ruimte van de es verder hebben gefragmenteerd. Door deze verschillende ontwikkelingen is de es niet meer als een collectieve, ongedeelde ruimte herkenbaar. De karakteristieke excentrische ruimtelijke opbouw van Emmen, met een open es tegen het centrum aan - een van de grote kwaliteiten van Emmen - krijgt daardoor een andere invulling.

2

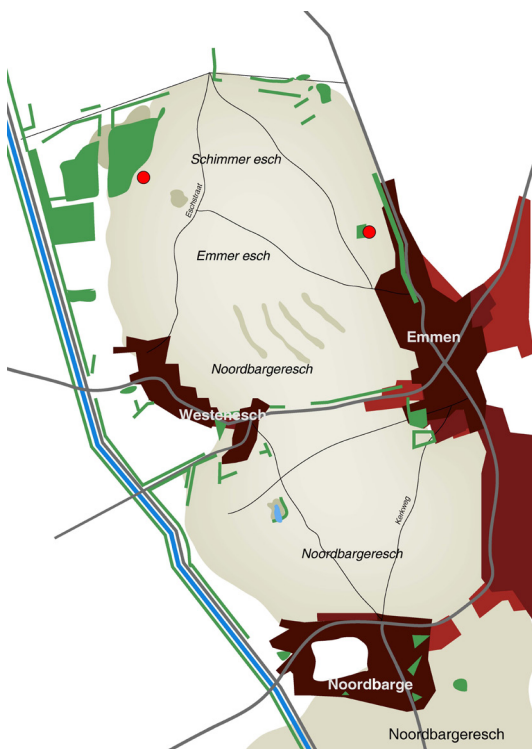
Ruimtelijke ontwikkeling van de Noordbargeresch sinds 1850

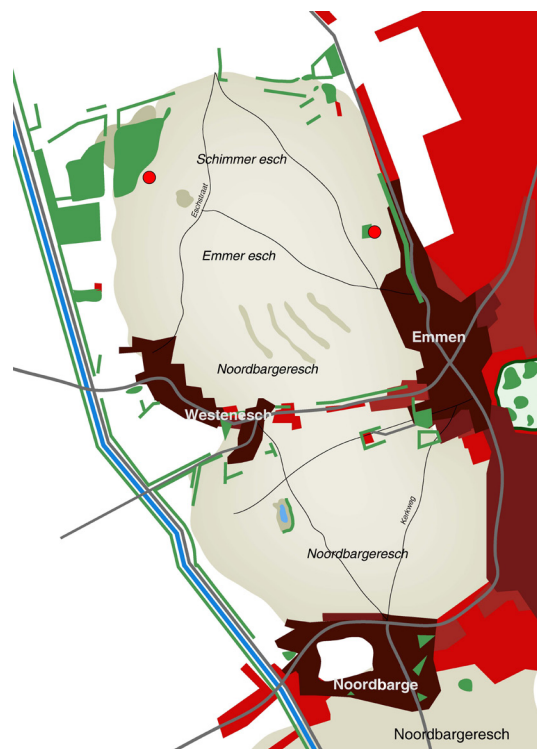
1850

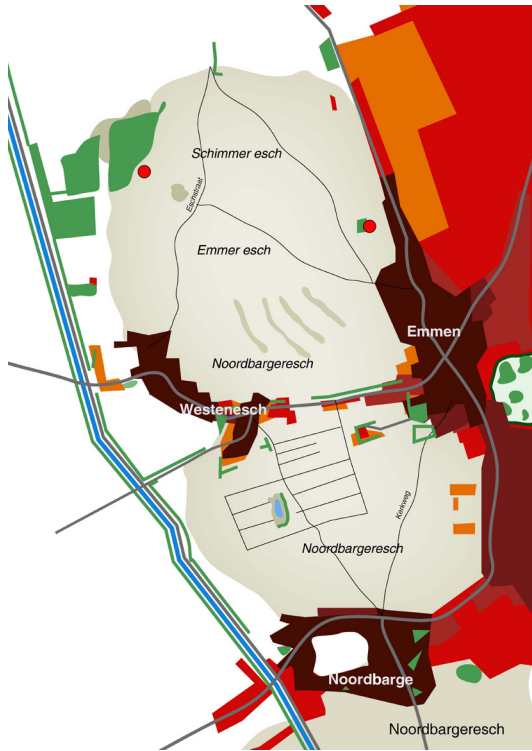
1908

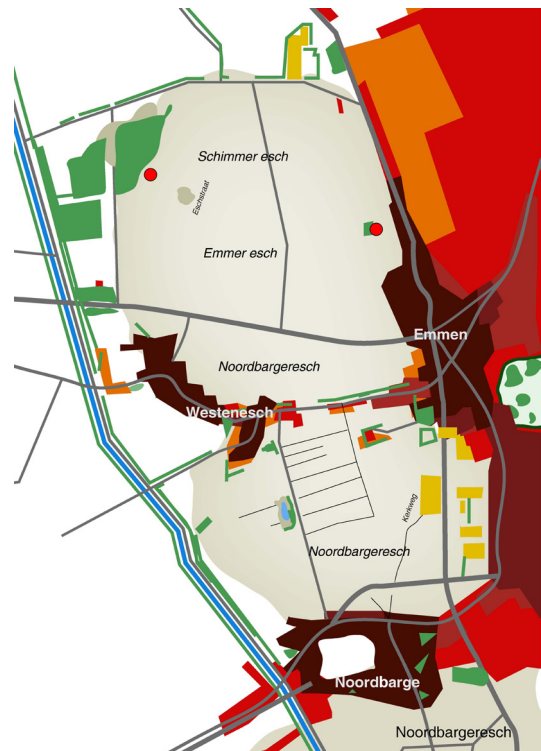
1930

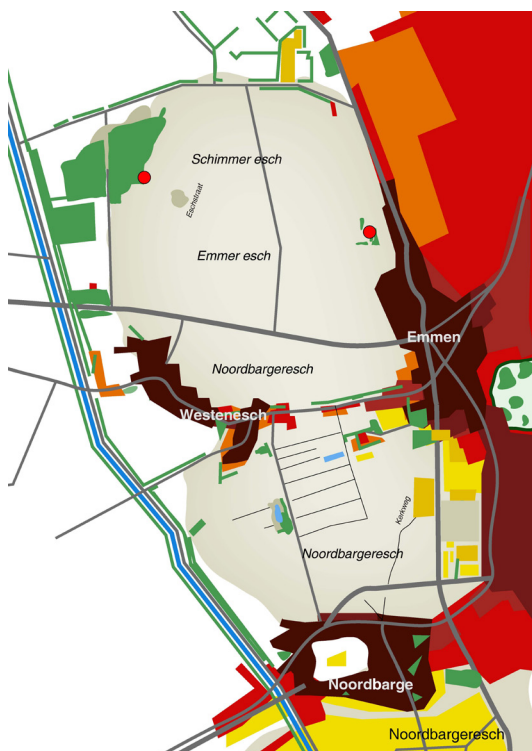
1954

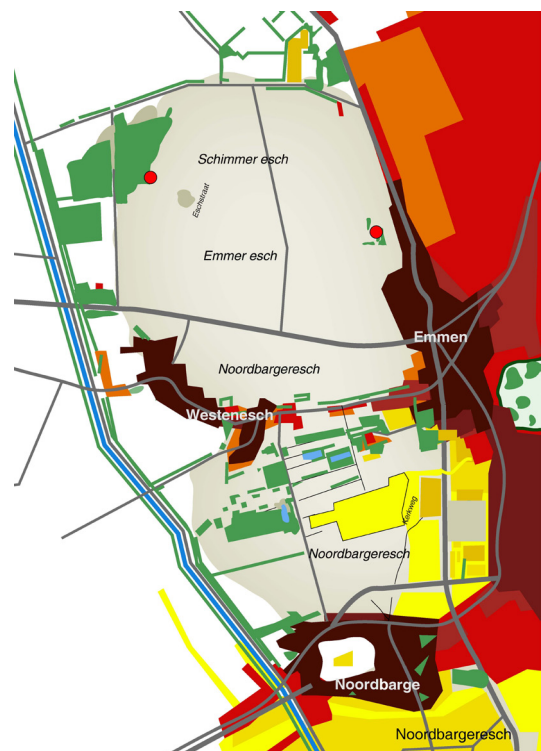
1964

1975

1985

2005

2

Plangebied met de oorspronkelijke grens van de Noordbargeresch

0 100 250 m

2

Impressie van de huidige situatie

Rechtgetrokken Schapenveenweg op de Noordbargeresch

Dobbe op de Noordbargeresch

Ermerweg langs de zuidkant van de Noordbargeresch

Noordbargeresch gezien vanaf het Oranjekanaal

Bebossing van het waterwingebied op de Noordbargeresch

Kantoor van de Waterleidingmaatschappij op de Noordbargeresch

Oud bos bij het Gemeentehuis, aan de oostkant van de Noordbargeresch

Parkeerplaats bij het Gemeentehuis, aan de oostkant van de Noordbargeresch

Noordbarge, markant brinkdorp

Kantorenterein in Noordbarge, aan de zuidkant van de Ermerweg

Uitzicht op de Ermerweg en Noordbargersch vanaf het bedrijventerrein in Noordbarge

Noordbargersch gezien vanaf de traverse

Entree van de dierentuin Emmen op de Noordbargersch

Parkeerplaats op de Noordbargersch

Kruising Hondsrugweg - Ermerweg, aan de oostkant van de Noordbargersch

Verzorgingshuis De Holdert, aan de oostkant van de Noordbargersch

Busstation en bruggebouw, aan de oostkant van de Noordbargersch

Laan langs het Oranjekanaal aan de westkant van de Noordbargersch

Westenesch, markant brinkdorp, uitzicht naar de Emmer Esch

Emmer Esch gezien vanaf de Westenesserstraat met het historische 'Landschapsbosch' op de achtergrond

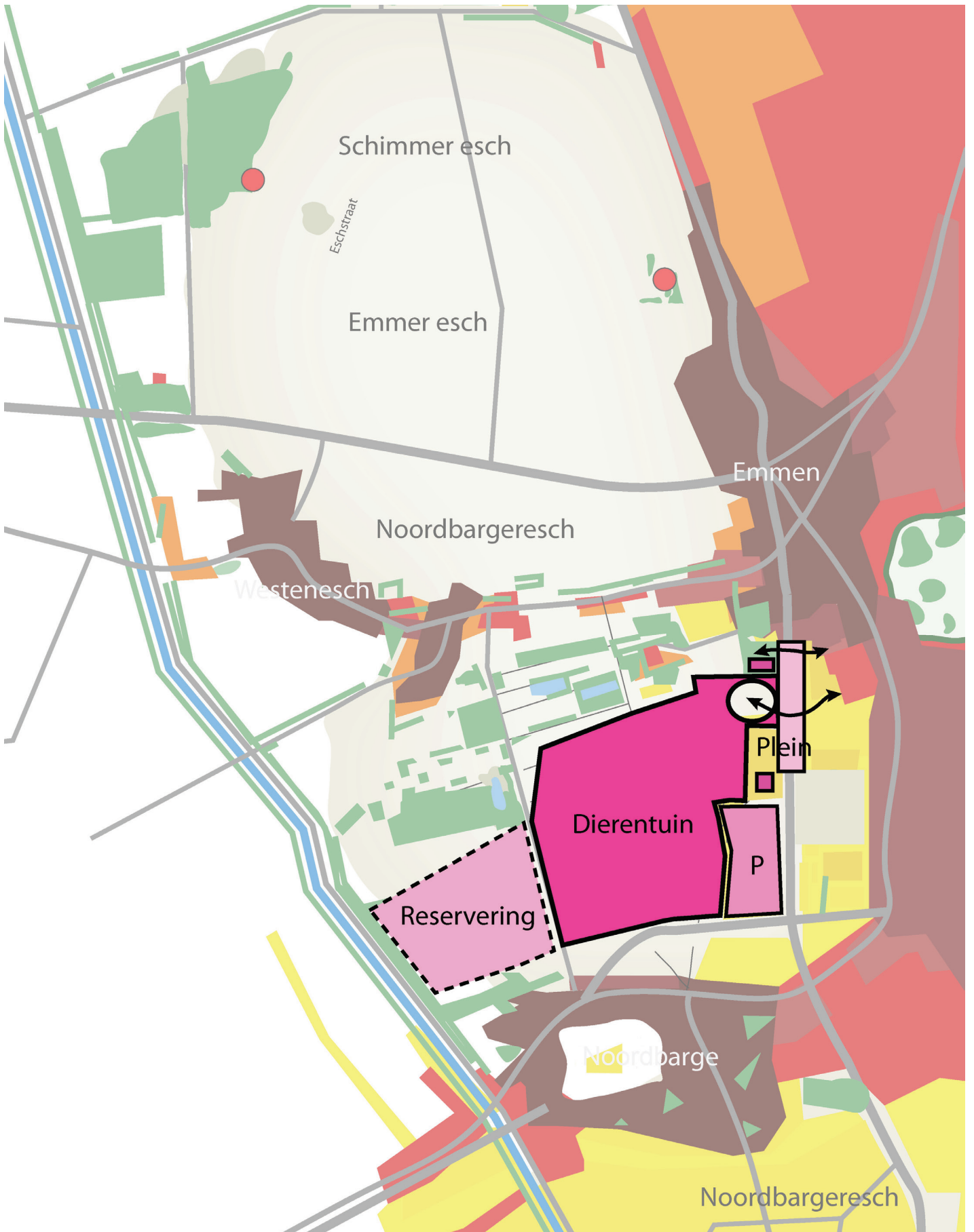
2

Toekomstige ontwikkelingen

In en rond het centrum van Emmen staat een groot aantal ontwikkelingen op stapel. Emmen is naast een cultuurhistorisch rijk landschap ook een dynamisch landschap dat een grote mate van dynamiek kent. In het kader van de gebiedsontwikkeling van het centrum van Emmen wordt de dierentuin verplaatst naar de Noordbargeresch en wordt een nieuw theater bij de ingang van de dierentuin gebouwd. Dierentuin en theater worden aan het stadcentrum verbonden door middel van een verbindingsplein, waarvoor de Hondsrugweg deels wordt ondertunneld. De organisatie van de dierentuin denkt graag mee over een kwalitatief hoogwaardiger inbedding van de nieuwe dierentuin in het landschap.

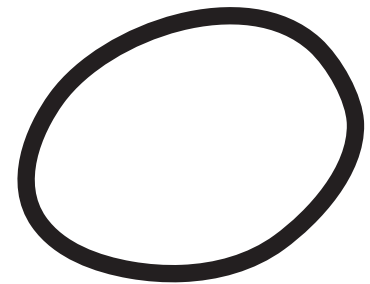
De dierentuin op de Noordbargeresch

2

Conclusies

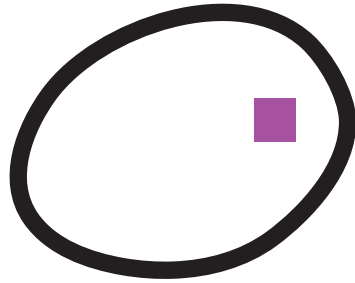
Een es is een kwetsbare landschappelijke eenheid, vooral door de openheid die zo karakteristiek is. Zelfs een kleine aantasting van de es zou worden ervaren als een 'smet op het blazoen'. Een wat grotere aantasting zou je kunnen zien als 'een stuk in de broek': jammer, de es is dan niet meer wat het geweest is maar je ziet nog wel dat het een es is. In het geval van de Noordbargeresch is er straks echter sprake van nog wat losse snippers open ruimte rond een grote oppervlakte aan nieuw grondgebruik. Er ontstaat een lappendeken, waarbij het niet zinvol meer is om de karakteristieke openheid van de es te behouden. Het agrarisch karakter van de es zal grotendeels zijn verdwenen en het is de vraag of er genoeg lange zichtlijnen zullen zijn om de bolle ligging te kunnen zien. Er is een nieuw ruimtelijk concept nodig, dat de nieuwe vormen van grondgebruik een interessante nieuwe landschappelijke setting biedt, waarbij andere karakteristieken dan de landschappelijke openheid en het agrarisch gebruik verwijzen naar de oorsprong van dit gebied.

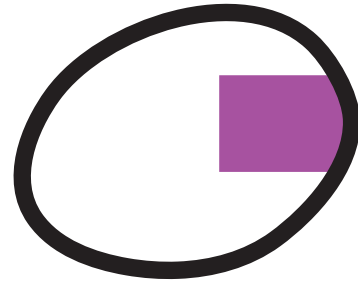
Noordbargeresch

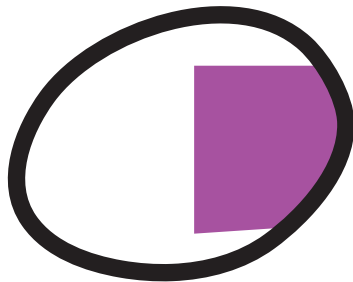
Achterkant van de bestaande dierentuin op de Noordbargeresch

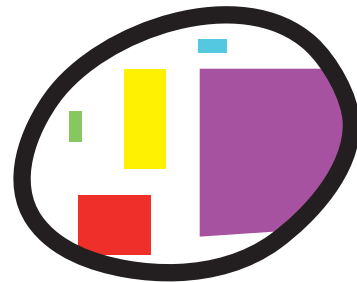
Een smet op het blazen...

Een stuk in de broek...

Nog wat losse snippers over...

Lappendeken

3

Visie

Hoewel essen in algemene zin heel waardevolle landschapseenheden zijn, die over het algemeen worden vrijgehouden van bebouwing, is in het geval van de Noordbargeresch echter al vijftig jaar geleden een andere koers ingezet. Door de uitbreiding van de dierentuin wordt straks meer dan de helft van de es ingenomen door andere vormen van grondgebruik dan landbouw. De vraag is dan wat 'optimale landschappelijke inpassing van de dierentuin' en 'respect voor de cultuurhistorische waarden van het bestaande landschap' kunnen inhouden: de karakteristieke openheid zal zijn verdwenen en het agrarisch grondgebruik zal niet veel meer voorstellen. Er zijn echter wel mogelijkheden om andere karakteristieken van de es te versterken, zoals een heldere begrenzing, meerdere gebruikers en een groot verschil tussen de wereld op de es en de wereld buiten de es. Ook kan de bolle ligging met lange zichtlijnen zichtbaar worden gehouden. Er zijn grote kansen om de ruimtelijke kwaliteit van het gebied een forse impuls te geven, de gebruiksmogelijkheden voor de Emmenaren stevig te vergroten en een

nieuwe vorm te geven aan de excentrische opbouw van Emmen. Met deze benadering wordt met respect voor het verleden een nieuwe toekomstige kwaliteit ontwikkeld. De fragmenten van de es worden omgevormd tot een park.

Het feit dat vrijwel alle grond in eigendom is bij de waterleidingmaatschappij, dat de waterleidingmaatschappij graag een duurzame groene invulling van haar gronden wil, en dat zij de betekenis van het gebied voor de bevolking van Emmen graag wil vergroten, is een ideale uitgangspositie voor dit park. De gronden hoeven niet meer te worden verworven, en de groene functie is ook op termijn verzekerd. Het enige wat nog nodig is voor een park is een uitgewerkt ontwerp en een budget voor inrichting en, niet te vergeten, beheer. Natuurlijk stelt dit ook beperkingen aan het gebruik van de es: de waterleidingmaatschappij wil geen negatieve beïnvloeding van de kwaliteit van het grondwater. Bemesting en andere mogelijke negatieve invloeden moeten dus zoveel mogelijk worden geweerd.

Visiekaart

WESTENESCH

PARK WEST

Rondje rond de es

Archeologische tuin

Dobbe

Theehuis

Arboretum
Reservering voor eventuele
toekomstige uitbreiding van
de Dierentuin

NOORDBARGERBOS

Oranjekanaal

Schapenveenweg

NOORDBARGE

Westenesscherstraat

P

Vreding

Marktplaats

Gemeentehuis

Watertuin

Oud bos

PLEIN

Theater
Entree dierentuin
Wereld van de ontmoeting

Dierentuin

TUINENZONE

De Holdert

Hondsrugweg

NADERE STUDIE NAAR
AANSLUITING VAN PARK
MET ZONE LANGS
HONDRUGWEG
(INDICATIEVE BEGRENZING)

P

P

Emerweg

INDICATIEVE
ONTSLUITING
P-ZUID

0

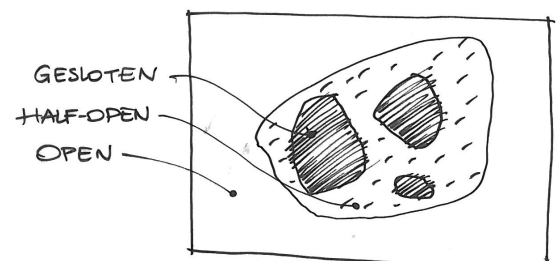
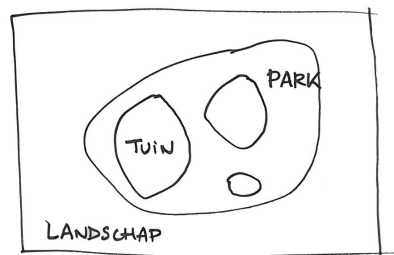
100

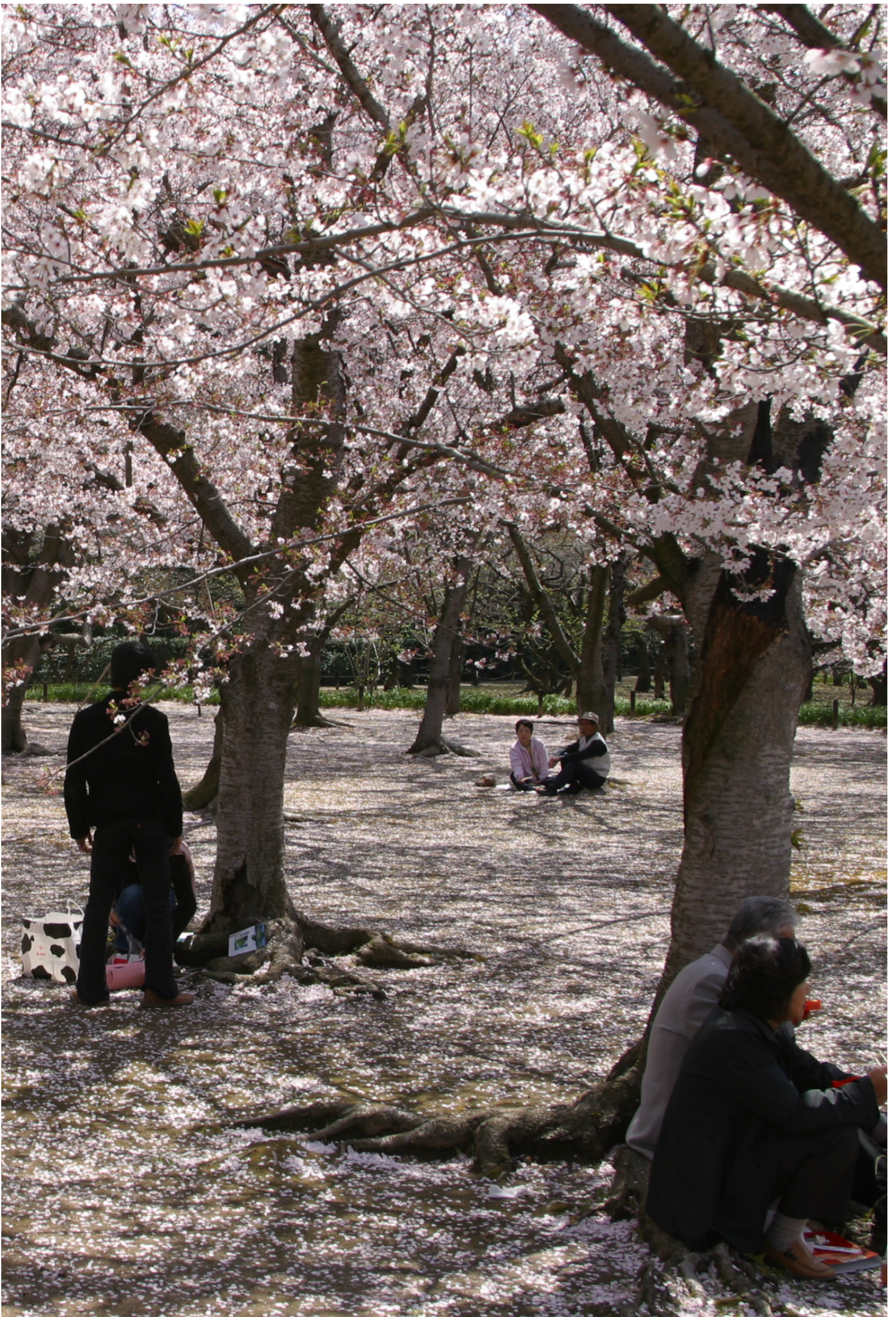
250 m

3

Landschap - park - tuin

Het ruimtelijk concept voor de Noordbargeresch is gebaseerd op de driedeling landschap - park - tuin. Er wordt een nieuwe begrenzing van de es aangelegd in de vorm van een stevige houtsingel van bijzondere bomen met onderbeplanting. Buiten die singel ligt het landschap, dat bij voorkeur in agrarisch gebruik is. Binnen die singel ligt het park, dat een eenduidige inrichting krijgt, zodat de eenheid hiervan wordt versterkt. In het park liggen tuinen, waarvan de dierentuin en het complex van de waterleidingmaatschappij de eerste twee zijn. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor 2 à 3 nieuwe tuinen in het park. Het landschap is zo open mogelijk, het park krijgt een semi-transparante inrichting, en de tuinen zijn relatief besloten en introvert.

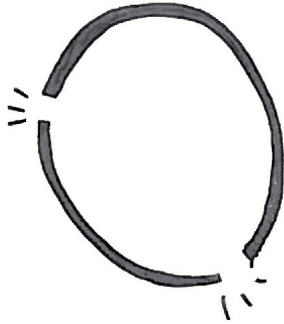

Invulling park | referentiefoto van halftransparante 'zwerm' van Japanse kersenbomen

3

Begrenzing park

De begrenzing van het park volgt waar mogelijk de historische contour van de es. Dat is mogelijk aan de westkant van de es. Waar dat niet meer mogelijk is worden nieuwe grenzen gekozen, die ertoe leiden dat het park een interessant architectonisch geheel vormt, dat zoveel mogelijk oogt als een onafhankelijke ruimtelijke eenheid. Aan de zuidkant volgt de parkrand de grens van de es, waardoor duidelijk wordt dat de Ermerweg op de es ligt. Hierdoor ontstaat bovendien een bijzondere entree van Emmen: je rijdt een stukje door het

park. Aan de noordkant loopt de grens van het park in een vloeiende lijn ten zuiden van het dorp Westenesch en het gebied Vreding. Aan de oostkant ligt de grens van het park tussen de nieuwe dierentuin en de Hondsrugweg. In de uitwerking van het parkontwerp moet aandacht worden besteed aan de relatie van het park met de entree van dierentuin en theater, en met het centrum van Emmen, waarbij het nieuwe verbindingssplein een belangrijke schakel vormt. Ook het historische bosje bij het gemeentehuis speelt een rol in de relatie tussen park en stad.

Tuinen binnen het park

De dierentuin en het complex van de waterleidingmaatschappij komen als tuinen met een mooie begrenzing los in het park te liggen. De ruimte van het park 'spoelt' er omheen. Daarnaast zijn er mogelijkheden voor 2 à 3 nieuwe tuinen in het park. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een archeologische tuin, een bijzondere vaste plantentuin, een doolhof, een kruidentuin, een sortimentstuin, een jeu-de-boulesbaan of een tennispark dat alleen per fiets bereikbaar is.

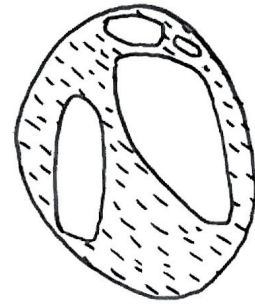
Het ontwerp van de dierentuin wordt aangepast zodat deze tuin los in het park komt te liggen, een opvallend sierhek krijgt dat overal hetzelfde is, mooie entrees, en aan alle kanten oogt als een voorkant. Daartoe krijgen loodsen, voorraadschuren en andere utilitaire onderdelen van de dierentuin een plek binnen de inrichting van de dierentuin; ze liggen niet aan de buitenkant tegen het sierhek aan. Er worden doorkijkjes gemaakt, waardoor de bezoeker van de dierentuin af en toe een glimp opvangt van het park, en de bezoeker van het park af en toe een olifant of een flamingo ziet.

Ten westen van de nieuwe dierentuin ligt een reservering van circa 12 hectare voor een mogelijke toekomstige uitbreiding. Deze mogelijke uitbreiding krijgt de vorm van een aparte tuin, met een bijzondere tijdelijke invulling. Als te zijner tijd deze tuin nodig is voor de dierentuin, wordt een verbinding gemaakt met bijvoorbeeld een loopbrug. Op deze manier wordt voorkomen dat de dierentuin een te grote ondoordringbare enclave in het park wordt. Ten zuidoosten van de dierentuin wordt de parkeerplaats Zuid voor een deel binnen het park ingericht als onderdeel van het park. De parkeerplaats Zuid behoudt de functie van parkeerplaats met de zelfde capaciteit. Ten noorden van de dierentuin wordt het bestaande complex van de waterleidingmaatschappij ingericht als representatieve tuin in het park. Door de positionering als een tuin in het park, verbetert de uitstraling van de waterleidingmaatschappij aanzienlijk. Zoals iedere tuin binnen het park krijgt ook deze tuin een sierlijk hek.

Invulling park

Voor het versterken van de ruimtelijke eenheid in het park wordt hier een eenduidige textuur aangelegd in de vorm van een halftransparante 'zwerm' van Japanse kersbomen, stinzenplanten en een bijzondere kruidenvegetatie. De kersbomen zijn als een vlucht spreeuwen: er is sprake van een duidelijke organische eenheid, geen geometrie, afstanden tussen bomen zijn verschillend en er zijn plaatselijk open plekken en verdichtingen, zonder dat de zwerm uit elkaar valt. Eens per jaar in april is het feest als de kersbomen in bloei staan. Daar kunnen festiviteiten aan worden gekoppeld die het begin

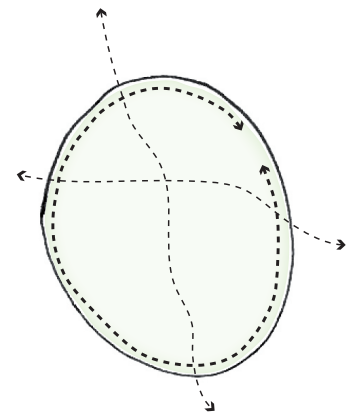
van het voorjaar inluiden. Tegen het einde van de bloei wordt de bodem bedekt met een lichtroze tapijt van bloemblaadjes. Bij de soortkeuze van bomen en bodemvegetatie moet rekening worden gehouden met de randvoorwaarde dat niet mag worden bemest. De bewortelingsdiepte moet zo gering mogelijk zijn in verband met de archeologische waarden in de bodem. Het veentje op de es, mogelijk een pingoruïne, wordt in stand gehouden als waardevol landschapselement. Alle bestaande opgaande beplanting op de es, die niet binnen de tuinen valt, wordt verwijderd.

Padenstructuur park

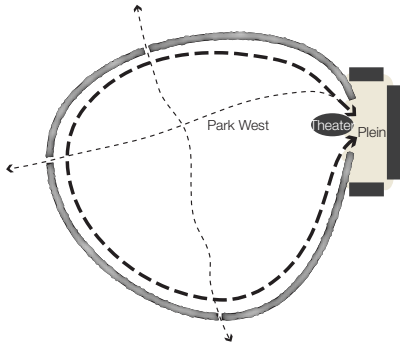
In het park wordt een nieuwe padenstructuur aangelegd, die deels gebaseerd is op het oorspronkelijke padenpatroon op de es. Een nieuw oost-west-pad vormt de belangrijkste verbinding door het park heen van het stadscentrum met het Noordbargerbosch. De dorpen Westenesch en Noordbarge blijven verbonden door de Schapenveenweg die goed wordt ingepast in het toekomstige park. en wellicht zijn oorspronkelijke golvende verloop terugkrijgt. Over de hele lengte van de nieuwe singel rond het park komt een pad, waardoor een rondje-

rond-de-es mogelijk wordt. Vanaf dit pad is zicht op het park en de tuinen; op sommige plaatsen worden doorkijkjes gemaakt naar het omringende landschap. De Ermerweg is een barrière in het toekomstige park. Voor deze situatie moet een oplossing worden gevonden. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door op de plaats waar het pad rond de es de Ermerweg oversteeft twee markante rode voetgangersbruggen te plaatsen, die bijdragen aan het cachet van de stadsentree.

3

Aansluiting park-plein

Het park sluit aan op het plein.

Het nieuwe plein krijgt aan de oostkant een groene rand die de hoofdentree van het park vormt.

In deze groene rand komen de Wereld van de ontmoeting, de entree van de dierentuin en het theater. Deze groene rand contrasteert met de andere drie harde randen van het plein.

Begrenzing park

Begrenzing park | principedoorsnede

Rond het gehele park komt een beplantings-singel. aan de binnenkant daarvan wordt een pad aangelegd: het 'rondje-rond-de-es'. Op bijzondere plekken wordt een opening in de beplanting gemaakt, waardoor zicht op het omringende landschap ontstaat.

3

Referentiefoto's van sierlijke hekken voor de tuinen binnen het park

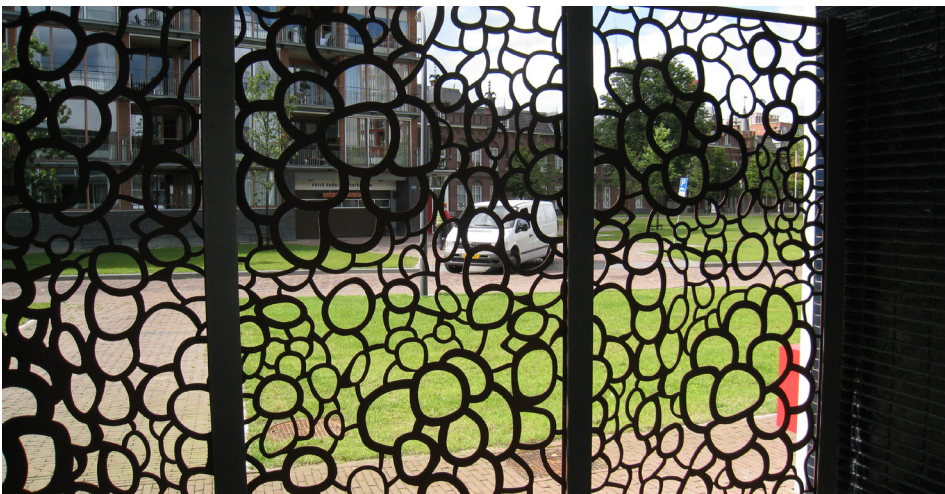
Park Valkenberg, Breda

Potters Fields Park, Londen

Chassé-terrein, Breda

3

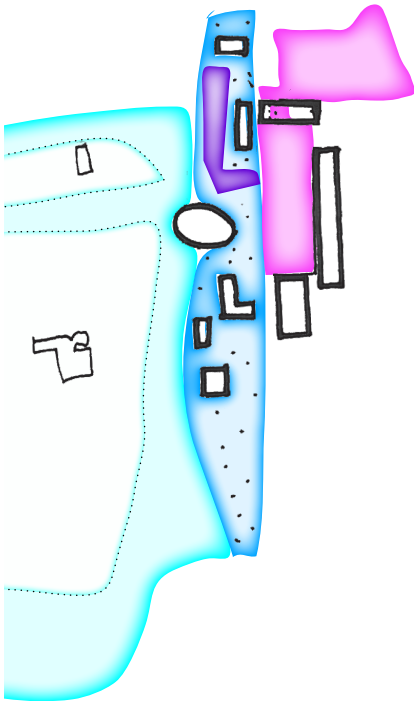
Directe omgeving van het park

De zone tussen het park en de Hondsrugweg, die deels een verdiepte ligging krijgt, wordt voor een deel opgenomen in het park en krijgt dus dezelfde karakteristieke inrichting. Voor een deel liggen de gebouwen in een eigen tuinenstrook met een uitgekiend beplantingsplan van vaste planten, waardoor de kantoren een chique, representatieve uitstraling krijgen (zie referentiefoto's). Het is belangrijk dat er in de zone die buiten het park valt, weinig bomen staan en een andere is dan in het park, om een duidelijk onderscheid te maken tussen deze zone en het park.

Het zou interessant zijn om aan het Oranjekanaal, in aansluiting op het padenpatroon van het park, een theehuis te vestigen.

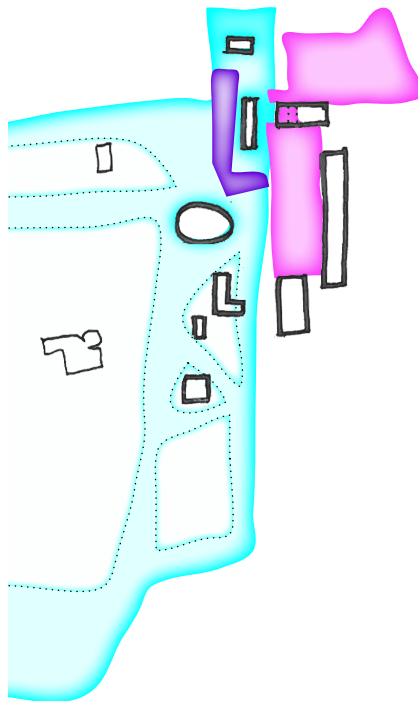
Hoe de aansluiting van het park met de zone tussen het park en de Hondsrugweg moet worden ingericht is nog onderwerp van nadere studie. Te denken valt aan een tuinenzone met gebouwen als intermediair tussen Park West en het plein (optie 1), het doortrekken van het park tot aan het plein (optie 2) of een golvende begrenzing van het park met tussen deze grens en het plein een aantal kleinere tuinen met gebouwen als intermediair tussen park en plein. (optie 3).

Optie 1

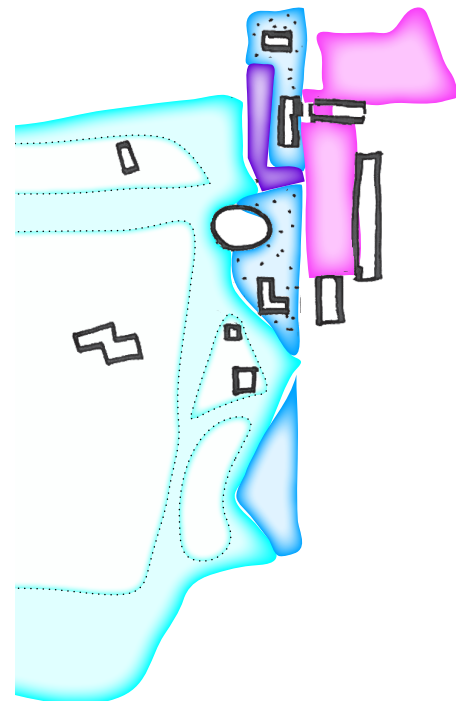
Tuinenzone met gebouwen tussen park en plein.

Optie 2

Park loopt tot het plein en omvat tuinen met gebouwen.

Optie 3

Begrenzing van park golft. Gebouwen deels in tuinen in park, deels in een aparte tuinenzone = combinatie van opties 1 en 2.

Referenties voor een representatieve tuinenzone rond de nieuwe gebouwen naast het park (Helvetia Patria, St-Gallen, Zwitserland)

Impressie van Park West

3

Impressie van Park West vanuit het noordoosten

NOORDBARGE

Ermenulde

P

P

Indicatieve begrenzing
Nadere studie naar aansluiting
van park met zone langs Hondsrugweg

Hondsrugweg

Dierentuin

Theater

PLEIN

Gemeentehuis

MARKTPLEIN

NOORDBARGERBOS

Oranjekanaal

Theehuis

Houtwal en 'rondje rond de es'

Arboretum

PARK WEST

Archeologische tuin

WESTENESCH

Waternuin

Westenesscherstraat

P

4

Aanbevelingen

Benut een bepaald percentage van de investeringen in het centrum van Emmen voor een investering in Park West. Afgezet tegen de enorme investeringen in het centrum van Emmen gaat het hier om een luttel bedrag. De gronden hoeven niet meer te worden verworven en de groene functie is ook op termijn verzekerd. Het enige wat nog nodig is voor een park is een uitgewerkt ontwerp en een budget voor inrichting en beheer. Gemeentebestuur van Emmen: benut deze kans voor open doel!

Nu de Noordbargersch een steeds verdergaande transformatie ondergaat, zou het goed zijn de Schimmer esch en de Emmer esch een status als 'museum-es' te geven en deze essen vergaand te beschermen.

5

Bronnen

- Structuurvisie 'Emmen Veelzijdigheid troef'. In de Structuurvisie 'Emmen Veelzijdigheid troef' kiest Emmen voor een duurzame inrichting van de ruimte, geënt op het onderliggende landschap, en het versterken van de landschapsstructuur.
- Bosch Slabbers, Ruimtelijke waardenkaart Emmen. De Ruimtelijke Waardenkaart Emmen schetst een karakteristiek voor o.a. het essenlandschap en een strategie voor het omgaan met de herkenbare gelaagdheid van het landschap in de stad en stadsomgeving.
- Startnotitie MER.
- Alterra, 2005, Emmen in het perspectief van de es, van Esdorp naar esstad.
- Collenteur, G., 2006, Archeologische waarden in de gemeente Emmen: Een archeologisch en historisch bureauonderzoek.
- Kaarten waterwingebied en grondwaterbeschermingsgebied.
- Spek, T., 2004, Het Drentse esdorpenlandschap: Een historisch-geografische studie, Proefschrift Wageningen Universiteit.

Colofon

Projectgroep

Jan Fuhler	Dierenpark Emmen
H.Hiddingh	Dierenpark Emmen
Roelof Roossien	Dierenpark Emmen
Koos Speksnijder	Dierenpark Emmen
Diederik Visscher	Dierenpark Emmen
Alexandra Mars	Drents Plateau
Marlies Holwarda	Gemeente Emmen
Eric van der Kuijl	Gemeente Emmen
Jacqueline Muffels	Gemeente Emmen
Janneke Sikkema	Gemeente Emmen
Hans Praamstra	Grontmij
Martin Haan	Grontmij
Tanja Tuenter	Pro Vijn
W. Feenstra	Provincie Drenthe
J. Venema	Provincie Drenthe
G. Enting	Waterleidingmaatschappij Drenthe
Norbert Veldkamp	Waterleidingmaatschappij Drenthe

Geraadpleegde deskundigen geschiedenis esdorpenlandschap

Theo Spek

Projectteam

Bieke van Hees	Strootman Landschapsarchitecten
Jasper Springeling	Strootman Landschapsarchitecten
Berno Strootman	Strootman Landschapsarchitecten
Anne Zaragoza	Strootman Landschapsarchitecten
Michiel van Zeijl	Strootman Landschapsarchitecten
Thijs van der Zouwen	Strootman Landschapsarchitecten

Beeldmateriaal

Al het beeldmateriaal:

© Strootman Landschapsarchitecten

